

GEOGRAFIA

ÚVOD

V záujme skvalitnenia výučby geografie na gymnáziách je dôležité, aby obsah predloženého vzdelávacieho štandardu rešpektoval reálne možnosti škôl a využiteľnosť poznatkov v každodennom živote. Jeho správne pochopenie a tvorivá aplikácia do pedagogickej praxe je základným predpokladom cieľavedomého rozvoja geografického myslenia a poznania Zeme u žiakov.

Vzdelávací štandard pozostáva z charakteristiky predmetu a základných učebných cieľov, ktoré sa konkretizujú vo výkonovom štandarde. Je to ucelený systém výkonov, ktoré sú vyjadrené kognitívne odstupňovanými konkretizovanými cieľmi – učebnými požiadavkami. Tieto základné požiadavky môžu učitelia ešte viac špecifikovať, konkretizovať a rozvíjať v podobe ďalších blízkych učebných cieľov, učebných úloh, otázok, či testových položiek.

K vymedzeným výkonom sa priraduje obsahový štandard, v ktorom sa zdôrazňujú pojmy ako kľúčový prvok vnútornej štruktúry učebného obsahu. Učivo je v ňom štruktúrované podľa jednotlivých tematických celkov. Je to základ vymedzeného učebného obsahu. To však nevyklučuje možnosť učiteľov tvorivo modifikovať stanovený učebný obsah v rámci školského vzdelávacieho programu.

Vzdelávací štandard pre predmet geografia ako program aktivity žiakov je koncipovaný tak, aby vytváral možnosti na tie kognitívne činnosti žiakov, ktoré operujú s pojmami, akými sú hľadanie, pátranie, skúmanie, objavovanie, lebo v nich spočíva základný predpoklad poznávania a porozumenia. V tomto zmysle nemajú byť žiaci len pasívnymi aktérmi výučby a konzumentmi hotových poznatkov, ktoré si majú len zapamätať a následne zreprodukovať.

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Učebný predmet geografia rozvíja u žiakov poznanie o výnimočnosti a jedinečnosti planéty Zem. Nadväzuje na učivo základnej školy. Pomáha správne chápať podstatu javov a procesov, ktoré na Zemi prebiehajú a uvedomiť si princípy, na ktorých je postavená existencia života. Štúdium geografie umožňuje žiakom spoznávať krajinu v celej svojej komplexnosti a zložitosti. Podporuje snahu porozumieť vzťahom medzi jednotlivými zložkami a prvkami krajiny a chápať ich silnú vzájomnú previazanosť.

Základnou zručnosťou rozvíjanou v geografii je práca s mapovými podkladmi v tlačenej a digitálnej podobe. Tú dopĺňajú schopnosti žiakov vyhľadať, analyzovať, správne interpretovať a vhodne využívať informácie prezentované v rôznych grafických podobách (schémy, grafy, tabuľky, vekové pyramídy, diagramy, kartogramy, kartodiagramy a i.). Žiaci poznajú dôveryhodné informačné zdroje, vedia sa dobre orientovať v dostupných databázach štatistických údajov a identifikovať v nich dôležité fakty a kľúčové skutočnosti.

Dôkladné poznanie Zeme je nevyhnutnou podmienkou jej ochrany. Každé miesto na Zemi je osobité. Od iných sa odlišuje typickým podnebím, rastlinstvom, živočíštvom, ale aj obyvateľmi s vlastným jazykom, kultúrou a spôsobom života. Tolerancia žiakov k inakosti predpokladá pochopenie podstaty príčin rôznorodosti a rozmanitosti jednotlivých krajín. Vyžaduje úctu k princípom demokracie a občianskej slobody, ktorých nerešpektovanie môže viesť k vojnovým konfliktom a globálnym katastrofám. Geografia zohráva v tomto smere nezastupiteľnú úlohu. Zdôrazňuje súvislosti a často komplikovanú prepojenosť príčin s dôsledkami. Formuje osobnosť mladého človeka upozorňovaním na podobnosť, ale aj zvláštnosti opisovaných regiónov, ktoré porovnáva so Slovenskom, pričom poukazuje na jeho osobitosť v kontexte Európy či sveta.

CIELE PREDMETU

Žiaci

- využívajú mapy rôzneho druhu v digitálnej aj tlačenej podobe ako základný zdroj geografických informácií,
- správne a presne interpretujú informácie o krajine v rôznych formách (grafy, tabuľky, schémy, diagramy, fotografie, filmy a i.),
- vyhľadajú, porovnajú, posúdia pravdivosť a zhodnotia dostupné informácie o krajine z rôznych informačných zdrojov,
- zdôvodnia rôznorodosť prírodných podmienok v rôznych častiach Zeme a ich vplyv na život človeka,
- rozumejú podstate rozmanitosti ľudskej spoločnosti a jej variabilným prejavom,
- zaujmú postoj k najväznejším otázkam existencie ľudstva na Zemi a ponúknu vhodné riešenia,
- interpretujú zložitú krajinu a silnú vzájomnú previazanosť jej prírodných a socioekonomických zložiek,
- komplexne posúdia perspektívy rozvoja jednotlivých regiónov.

VZDELÁVACÍ ŠTANDARD PRE 1. – 4. ROČNÍK

Austrália a Oceánia

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ opísať polohu a pobrežie Austrálie z mapy (zálivy, ostrovy, polostrovy, moria, oceány) („čítanie“ mapy), ✓ vysvetliť príčiny vzniku suchých oblastí v centrálnej a západnej časti Austrálie a celkový nedostatok vlhky a pitnej vody na území svetadielu, ✓ zdôvodniť jedinečnosť rastlinných a živočíšnych spoločenstiev v Austrálii, ✓ uviesť dva príklady typických rastlinných a živočíšnych druhov žijúcich v Austrálii, ✓ rozlíšiť pevninské, sopečné a koralové ostrovy Oceánie, ✓ porovnať životné podmienky obyvateľov Austrálie a Nového Zélandu,	Austrália Tasmánia obratník Kozorožca Veľká koralová bariéra Veľké predelové vrchy, Austrálske Alpy, plošiny, nížiny, púšte Uluru Eyrovo jazero, Murray, Darling, podzemná voda rastlinné pásma, živočíchy Tichý oceán, Tasmanove more Polynézia, Melanézia, Mikronézia Nový Zéland, Havajské ostrovy
✓ zhodnotiť vplyv prírodných podmienok na nerovnomerné rozmiestnenie obyvateľstva Austrálie, ✓ vysvetliť dôvody vysokého stupňa urbanizácie Austrálie, ✓ zostaviť tabuľku 5 najväčších miest Austrálie podľa tematickej	Austrálsky zväz Sydney, Melbourne, Perth, Canberra rozmiestnenie obyvateľstva, hustota zaľudnenia, prisťahovalectvo, pôvodní obyvatelia Austrálie (aborigénci)

mapy („čítanie“ mapy), ✓ rozlíšiť základné odvetvia hospodárstva,✓ identifikovať najdôležitejšie odvetvia hospodárstva Austrálie,✓ posúdiť možnosti hospodárskeho využitia najväčších ostrovov Oceánie,✓ zdôvodniť zaradenie jednej z pamiatok Austrálie do Zoznamu kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO a ukázať ju na mape.	hospodárstvo a sídla pamiatky zaradené v zozname prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO

Polárne oblasti

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ opísať polohu Antarktídy voči ostatnými kontinentom a oceánom („čítanie“ mapy), ✓ zdôvodniť pokrytie územia Antarktídy najväčším pevninským ľadovcom, ✓ vysvetliť striedanie polárneho dňa a noci v polárnych oblastiach, ✓ zhodnotiť ekologické riziká hospodárskeho využitia polárnych oblastí.	Antarktída, Arktída Grónsko Severný ľadový oceán, Južný oceán severný polárny kruh, južný polárny kruh pevninské ľadovce polárne stanice, hrozba znečistenia, globálne otepľovanie

Amerika – Nový svet

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ vymedziť polohu Ameriky voči ostatným kontinentom a oceánom (čítanie mapy), ✓ opísať z mapy pobrežie Ameriky (zálivy, ostrovy, polostrovy, moria, oceány), („čítanie“ mapy), ✓ vysvetliť vznik najdlhšieho pásma pohorí na svete na západe Ameriky, ✓ zdôvodniť veľký počet sopiek a seizmicky aktívnych oblastí v Amerike, ✓ popísať oblasti ohrozené činnosťou tornád a hurikánov, ✓ zdôvodniť rozdiely v podnebí západných a východných oblastí Ameriky, ✓ porovnať typy krajiny v Amerike a Austrálii, ✓ uviesť tri príklady typických rastlinných a živočíšnych druhov v Amerike, ✓ zdôvodniť jedinečnosť a unikátnosť Amazonského dažďového pralesa, ✓ odôvodniť zaradenie dvoch pamiatok Ameriky do Zoznamu prírodného dedičstva UNESCO a ukázať ich na mape,	Amerika rovník, obratníky Severná Amerika, Stredná Amerika, Južná Amerika Malé Antily, Veľké Antily Kordillery, Andy, Apalačské vrchy, Brazílska vysočina sopky, zemetrasenia Mississippská nížina, Atlantická nížina, Orinocká nížina, Laplatská nížina hurikány, tornáda Mississippi, Missouri, Veľké kanadské jazerá, Amazonka, Orinoco, Uruguaj, Parana, Titicaca typy krajiny prírodné pamiatky zaradené v zozname prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO

✓ opísať priebeh objavovania a osídľovanie Ameriky, ✓ vysvetliť dôvody veľkej kultúrnej rôznorodosti obyvateľstva Ameriky, ✓ popísať proces urbanizácie a uviesť jej príklady, ✓ popísať príčiny vysokej urbanizácie Ameriky, ✓ z obsahu tematickej mapy vytvoriť zoznam desiatich najväčších miest Ameriky („čítanie“ mapy), ✓ zhodnotiť vplyv prírodných podmienok na nerovnomerné rozmiestnenie obyvateľstva Ameriky, ✓ určiť dve najdôležitejšie odvetvia hospodárstva štátov Severnej Ameriky, ✓ uviesť najvýznamnejšiu poľnohospodársku plodinu, ktorá sa pestuje v rôznych regiónoch Ameriky, ✓ zdôvodniť výnimočnosť postavenia USA v Amerike aj vo svete, ✓ porovnať hospodársku vyspelosť štátov Ameriky, ✓ uviesť dva problémy, ktorým v súčasnosti čelí hospodárstvo USA.	obyvateľstvo Ameriky, pôvodní obyvatelia, prisťahovalci (Angličania, Francúzi, Španieli, Portugalci, Afričania), miešanci, kresťanstvo Mexiko, Sao Paulo, Rio de Janeiro, Buenos Aires, Lima, New York, Chicago, Los Angeles, Toronto, Rio de Janeiro, Atlanta, Miami, Montreal, Washington, Ottawa hospodárstvo Ameriky USA Kanada Mexiko a štáty Strednej Ameriky Južná Amerika Latinská Amerika Brazília Argentína

Afrika

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ vymedziť polohu a opísať pobrežie Afriky z mapy (zálivy, ostrovy, polostrovy, moria, oceány) („čítanie“ mapy), ✓ zdôvodniť vplyv pasátov na vznik afrických púští a polopúští, ✓ vysvetliť príčiny rovnomerného rozloženia podnebných pásem vo vzťahu k rozšíreniu rastlinstva a živočíšstva v Afrike, ✓ porovnať prírodné podmienky v štyroch podnebných pásmach Afriky, ✓ uviesť dva príklady typických rastlinných a živočíšnych druhov žijúcich v jednotlivých krajinných pásmach Afriky,	Afrika Madagaskar, Somálsky polostrov Guinejský záliv, Stredozemné more, Červené more, Gibraltársky prieliv rovník, obratníky panvy, pohoria, plošiny, púšte Sahara, Namib, Atlas, Kilimandžáro pasáty Níl, Kongo, Niger rastlinné pásma, živočíchy
✓ zhrnúť dôvody rozdielov v zaľudnení najbližšieho okolia najväčších riek Afriky, ✓ zhodnotiť vplyv prírodných podmienok na nerovnomerné rozmiestnenie obyvateľstva Afriky, ✓ uviesť príčiny častých národnostných a náboženských sporov a konfliktov medzi národmi žijúcimi v Afrike, ✓ vysvetliť dôvody nízkeho podielu obyvateľov žijúcich v mestách,	oblasti Afriky Káhira, Lagos, Johannesburg, Kinshasa Juhoafrická republika Keňa Egypt Nigéria rozmiestnenie obyvateľstva, hustota zaľudnenia

✓ v obsahu tematickej mapy identifikovať štyri najzaľudnenejšie oblasti Afriky a mestá s viac ako 5 miliónom obyvateľov („čítanie“ mapy),✓ zhodnotiť hospodársku vyspelosť jednotlivých oblastí Afriky,✓ uviesť tri závažné problémy znižujúce životnú úroveň obyvateľov v jednotlivých regiónoch Afriky,✓ zdôvodniť zaradenie jednej z pamiatok Afriky do Zoznamu kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO a ukázať ju na mape.	národnostné zloženie hospodárstvo a nerastné suroviny problémy obyvateľstva Afriky pamiatky zaradené v zozname prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO

Ázia

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ vymedziť polohu Ázie voči ostatným kontinentom a oceánom (čítanie mapy), ✓ opísať z mapy pobrežie a povrch Ázie (zálivy, ostrovy, polostrovy, moria, oceány, povrchové celky), („čítanie“ mapy), ✓ uviesť príčiny veľkej členitosti povrchu Ázie, ✓ zdôvodniť veľký počet sopiek a seizmicky aktívnych oblastí v pobrežných oblastiach Ázie („Ohnivý kruh“), ✓ vysvetliť prúdenie monzúnov, ✓ identifikovať na mape oblasti Ázie, ktoré sú monzúnmi ovplyvňované, ✓ zdôvodniť rozdiely v podnebí vnútrozemských a pobrežných oblastí Ázie, ✓ objasniť príčiny rozdielov v množstve tečúcej vody počas roka v korytách najdlhších riek Ázie, ✓ vymedziť podľa mapy povodia najväčších ázijských riek a zaradiť ich do úmorí a bezodtokových oblastí, ✓ identifikovať na mape oblasti Ázie ohrozované tajfúnmi a cunami, ✓ zhrnúť odlišnosti a podobnosť priestorového rozloženia rastlinstva	Ázia Filipíny, Japonské ostrovy, Kamčatka, Veľké Sundy, Predná India, Zadná India, Malá Ázia, Arabský polostrov, Kórejský polostrov, Cyprus Suezský prielav, Červené more, Beringov prieliv, Kaspické more, Bajkal, Mŕtve more, Aralské jazero Chang–Jiang, Huang He, Ob, Mekong, Jenisej, Ganga, Brahmaputra, Eufrat, Tigris Himaláje, Tibetská náhorná plošina, Pamír, Mount Everest, Kaukaz, Ural Západosibírska nížina, Indogangská nížina, Veľká čínska nížina monzúny, tajfúny, cunami typy krajiny

a živočíšstva v Ázii a v Amerike, ✓ uviesť päť príkladov typických rastlinných a živočíšnych druhov v Ázii,	
✓ vysvetliť dôvody veľkej kultúrnej a náboženskej rôznorodosti obyvateľstva Ázie, ✓ zdôvodniť príčiny napätia a nestability v Ázii a identifikovať regióny, ktoré sú nimi ohrozené, ✓ uviesť príčiny rýchleho rastu počtu obyvateľov Ázie, ✓ pomocou tematickej mapy opísať najhustejšie a najredšie osídlené oblasti Ázie, ✓ zhodnotiť vplyv prírodných podmienok na nerovnomerné rozmiestnenie obyvateľstva Ázie, ✓ pomocou tematickej mapy vytvoriť zoznam desiatich najväčších miest Ázie („čítanie“ mapy), ✓ zdôvodniť veľké rozdiely v hospodárskej vyspelosti štátov Ázie a jej regiónov, ✓ uviesť dve najvýznamnejšie hospodárske odvetvia v rozvinutých a dve v menej rozvinutých štátoch Ázie, ✓ popísať dôsledky vysokej závislosti štátov z oblasti Perzského zálivu od ťažby a vývozu ropy,	obyvateľstvo Ázie Bombaj, Šanghaj, Dillí, Beijing (Peking), Soul, Tokio kresťanstvo, hinduizmus, judaizmus, islam, budhizmus hospodárstvo Ázie Čína India Japonsko Indonézia Turecko Izrael ázijské tigre, elektronika, ropa pamiatky zaradené v zozname prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO

✓ uviesť príčiny náboženských sporov a dlhodobých konfliktov medzi štátmi v juhozápadnej Ázii,✓ zdôvodniť výnimočnosť postavenia Číny, Indie a Japonska v Ázii aj vo svete,✓ uviesť tri závažné problémy znižujúce životnú úroveň obyvateľov jednotlivých regiónov Ázie,✓ odôvodniť zaradenie troch pamiatok Ázie do Zoznamu kultúrneho dedičstva UNESCO a ukázať ich na mape.	

Európa

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ vymedziť polohu a opísať pobrežie Európy z mapy (zálivy, ostrovy, polostrovy, moria, oceány) („čítanie“ mapy), ✓ identifikovať na mape najväčšie pohoria a nížiny Európy, ✓ vysvetliť vplyv Severoatlantického prúdu a prevládajúceho západného prúdenia vzduchu na vznik podnebných pásem Európy, ✓ vymedziť podľa mapy povodia najväčších európskych riek a zaradiť ich do úmorí, ✓ zdôvodniť rozmiestnenie jednotlivých typov krajín na území Európy, ✓ vysvetliť výrazný vplyv ľadovcov na formovaní povrchu Európy, ✓ porovnať prírodné podmienky východnej Európy s ostatnými európskymi regiónmi, ✓ vysvetliť dôsledky dlhodobého vplyvu človeka na pôvodnú prírodnú krajinu v Európe, ✓ uviesť dva príklady typických rastlinných a živočíšnych druhov žijúcich v jednotlivých krajinných pásmach Európy,	Škandinávsky polostrov, Pyrenejský polostrov, Apeninský polostrov, Balkánsky polostrov Britské ostrovy, Island, Sicília, Korzika, Sardínia Stredozemné more, Severné more, Čierne more, Baltské more, Kaspické more Lamanšský prieliv, Gibraltársky prieliv, Atlantický oceán nultý poludník, severný polárny kruh Alpy, Pyreneje, Karpaty, Apeniny, Škandinávske vrchy, Ural, Mont Blanc, Etna Východoeurópska nížina, Panónska panva povodie, úmorie, rozvodie Volga, Odra, Dunaj, Rýn, Labe kontinentalita ľadovec podnebné pásma typy krajín
✓ zhrnúť dôvody starnutia obyvateľov Európy,	Moskva, Paríž, Londýn, Berlín, Rím

✓ zhodnotiť vplyv prírodných podmienok na nerovnomerné rozmiestnenie obyvateľstva Európy, ✓ zdôvodniť náboženskú a národnostnú rôznorodosť obyvateľov Európy, ✓ vysvetliť pojem štruktúra obyvateľstva, ✓ zdôvodniť nízky podiel obyvateľov zamestnaných v poľnohospodárstve, ✓ vysvetliť príčiny vysokého stupňa urbanizácie Európy, ✓ v obsahu tematickej mapy rozlíšiť štyri najľudnatejšie oblasti Európy a všetky mestá s viac ako miliónom obyvateľov („čítanie“ mapy), ✓ porovnať hospodársku vyspelosť a štruktúru priemyslu piatich rozlohou najväčších štátov Európy, ✓ vysvetliť na konkrétnych príkladoch význam EÚ, ✓ zaujať postoj k dvom závažným problémom Európy, ✓ zdôvodniť zaradenie štyroch pamiatok Európy do Zoznamu kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO a ukázať ich na mape, ✓ zhodnotiť výnimočnosť postavenia Nemecka (Francúzska, Spojeného kráľovstva, Ruska) v Európe a vo svete, ✓ rozlíšiť na mape jednotlivé oblasti Európy a uviesť dôvody ich vyčlenenia,	rozmiestnenie obyvateľstva, hustota zaľudnenia štruktúra obyvateľstva, národnostné zloženie, náboženské zloženie hospodárstvo, nerastné suroviny problémy Európy oblasti Európy Česko Poľsko Nemecko Francúzsko Spojené kráľovstvo Švédsko Taliansko Rusko pamiatky zaradené v zozname prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO

✓ usporiadať podľa rozlohy a počtu obyvateľov tri najväčšie štáty Európy,✓ vystihnúť tri spoločné a tri rozdielne črty štátov v jednotlivých oblastiach Európy.	

Slovensko

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ zhodnotiť polohu Slovenska v rámci Európy a sveta z mapy (hranice, susedné štáty, horské celky, nížiny, podnebné pásma) („čítanie“ mapy), ✓ identifikovať na mape najväčšie pohoria, nížiny a kotliny Slovenska, ✓ vysvetliť vplyv oceánu a prevládajúceho západného prúdenia vzduchu na podnebie Slovenska, ✓ zdôvodniť vznik troch klimatických oblastí na území Slovenska, ✓ vymedziť a porovnať podľa mapy povodia najväčších slovenských riek, ✓ vysvetliť príčiny rozdielov v množstve vody počas roka v najväčších riekach Slovenska, ✓ v tematickej mape rozlíšiť oblasti s vysokým výskytom zdrojov podzemnej vody, ✓ odôvodniť pomocou nákresu usporiadanie vegetačných (rastlinných) stupňov na Slovensku, ✓ uviesť päť typických rastlinných a živočíšnych druhov žijúcich v jednotlivých vegetačných stupňoch,	Karpaty Tatry, Nízke Tatry, Slovenské rudohorie, Štiavnické vrchy, Slovenský raj, Slovenský kras, Muránska planina, Veľká Fatra, Malá Fatra, Poľana, Pieniny, Vihorlat, Slanské vrchy, Nízke Beskydy Podunajská nížina, Záhorská nížina, Hornonitrianska kotlina, Považské podolie, Žilinská kotlina, Juhoslovenská kotlina, Košická kotlina, Východoslovenská nížina Dunaj, Váh, Hron, Orava, Hornád, Poprad, Ondava jazerá, plesá, umelé vodné nádrže minerálne a termálne pramene klimatické oblasti vegetačné (rastlinné) stupne chránené oblasti

✓ v tematickej mape ohraničiť veľkoplošné chránené územia na Slovensku („čítanie“ mapy),	
✓ v časovej postupnosti zaradiť tri najdôležitejšie historické udalosti v dejinách Slovenska, ✓ vysvetliť príčiny zmien v počte obyvateľov Slovenska za posledných 50 rokov, ✓ zhodnotiť vplyv prírodných podmienok na nerovnomerné rozmiestnenie obyvateľstva Slovenska, ✓ zdôvodniť rozmiestnenie národností na území Slovenska, ✓ na základe tematickej mapy vytvoriť zoznam desiatich najľudnatejších miest Slovenska, ✓ zdôvodniť výnimočnosť postavenia Bratislavy a Košíc na Slovensku a v Európe, ✓ vysvetliť príčiny zmien v hospodárstve Slovenska po roku 1989, ✓ porovnať hospodárstvo a odvetvovú štruktúru priemyslu v jednotlivých regiónoch Slovenska, ✓ v obsahu tematickej mapy rozlíšiť najznečistenejšie oblasti Slovenska („čítanie“ mapy), ✓ zhodnotiť možnosti Slovenska z pohľadu rozvoja cestovného	história obyvateľstvo mestá, vidiecke sídla Bratislava, Trnava, Košice, Prešov, Banská Bystrica, Žilina Nitra, Trenčín, Poprad, Martin hospodárstvo a nerastné suroviny administratívne členenie cestovný ruch problémy Slovenska regióny Slovenska pamiatky zaradené v zozname prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO

ruchu, ✓ zaujať postoj k trom závažným problémom Slovenska,✓ zdôvodniť zaradenie piatich pamiatok do Zoznamu kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO a ukázať ich na mape,✓ vymedziť na mape administratívneho členenia Slovenska hranice jednotlivých krajov (VÚC) a určia ich hlavné mestá,✓ porovnať prírodné podmienky krajov na západnom, strednom a východnom Slovensku,✓ usporiadať podľa rozlohy a počtu obyvateľov tri najväčšie kraje Slovenska,✓ porovnať jednotlivé kraje navzájom a vystihnúť tri spoločné a tri rozdielne črty v ich hospodárstve.	

VZDELÁVACÍ ŠTANDARD PRE 5. – 8. ROČNÍK

Geografia v praxi

Zdroje poznávania v geografii

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ určiť polohu ľubovoľného miesta na mape pomocou geografických súradníc, ✓ rozlíšiť informačné zdroje (dôveryhodné, menej dôveryhodné, nedôveryhodné), ✓ vyhľadať a interpretovať štatistické údaje, fakty a dôležité skutočnosti z dôveryhodných informačných zdrojov, ✓ tvorivo využívať geografické poznatky v rôznych grafických podobách (obsah tematickej mapy, tabuľky, schémy, diagramy, kartogramy, kartodiagramy), ✓ rozumieť a adekvátne používať údaje prezentované v GPS prístrojoch a navigátoroch.	mapa obsah mapy tematické mapy zdroje geografických informácií diagram, kartogram, kartodiagram schéma, tabuľka GPS

Mapovanie Zeme

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ poznať spôsoby, ktorými zobrazujeme zemský povrch do roviny, ✓ vysvetliť príčiny vzniku skreslenia a jeho prejavy, ✓ vypočítať skutočnú vzdialenosť miest na mape z číselnej alebo grafickej mierky, ✓ vyhľadať mesto (miesto, ulicu, pamiatku) v on-line dostupnej digitálnej mape a navrhnúť k nemu trasu, ✓ zhodnotiť význam a vplyv technológie GPS na bežný život.	glóbus kartografické zobrazenia skreslenie obsah mapy legenda mierka mapy GPS navigátor

Planéta Zem

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ poznať základné hypotézy týkajúce sa vzniku a stavby Zeme, ✓ vysvetliť princípy obehu Zeme okolo Slnka a dôsledky sklonu zemskej osi k rovine jej obehu, ✓ vysvetliť príčiny vzniku rozdielov v dĺžke trvania dňa a noci na rôznych miestach Zeme v priebehu roka, ✓ určiť rozdiel v miestnom čase medzi dvoma bodmi na Zemi, ✓ zdôvodniť príčiny vzniku prírodných pásiem na Zemi.	tvar Zeme hviezdny deň, slnečný deň tropický rok, priestupný rok časové pásma, nultý poludník, dátumová hranica typy krajiny Mesiac

Atmosféra

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ zhodnotiť vplyv klimatotvorných činiteľov na podnebie vybraných miest na Zemi, ✓ vysvetliť príčiny vzniku prúdenia vzduchu v troposfére, ✓ poznať prejavy počasia ovplyvnené základnými tlakovými útvarmi, ✓ správne interpretovať údaje o klimatických charakteristikách prezentované v rôznych grafických a textových podobách (tabuľky, schémy, grafy, klimatické diagramy, tematické mapy), ✓ poznať význam a spoľahlivosť meteorologických predpovedí, ✓ na konkrétnych príkladoch opísať globálne zmeny podnebia a ich možné dôsledky pre život na Zemi, ✓ poznať riziká atmosférických procesov.	zloženie atmosféry klimatotvorné činitele teplota vzduchu, vlhkosť vzduchu, tlak vzduchu tlakové útvary prúdenie vzduchu – vietor stále, pravidelné a miestne vetry, inverzia klimatické pásma a oblasti zmeny klímy na Zemi meteorologické predpovede atmosférické riziká, hurikán, tornádo, víchrice

Hydrosféra

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ poznať proporčné zastúpenie jednotlivých prvkov hydrosféry na celkovom množstve vody na Zemi a ich previazanosť (hydrologický cyklus), ✓ vysvetliť príčiny vzniku rozdielov vo fyzikálnych a chemických vlastnostiach vody oceánov, ✓ charakterizovať zákonitosti prúdenia vody v oceánoch a ich vplyv na živočíšne spoločenstvá a človeka, ✓ zdôvodniť vznik a prejavy slapových javov a opísať ich priebeh, ✓ vysvetliť príčiny rozdielneho režimu odtoku riek sveta a uviesť ich príklady, ✓ opísať tri vodou podmienené procesy formujúce zemský povrch, ✓ zhodnotiť význam ľadovcov a podpovrchovej vody pre formovanie povrchu Zeme a život obyvateľstva, ✓ poznať hlavné zdroje pitnej vody a ich obmedzenú dostupnosť, ✓ poznať hydrologické hrozby a riadiť sa pokynmi varovných systémov.	obeh vody na Zemi (hydrologický cyklus) svetový oceán vlastnosti vody oceánov a morí morské prúdy slapové javy vodstvo súše - rieky, močiare, jazerá, umelé vodné nádrže ľadovce podpovrchová voda pramene minerálna voda termálna voda ochrana a zdroje pitnej vody hydrologické hrozby

Litosféra

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ rozumieť dôvodom usporiadania jednotlivých vrstiev zemského telesa, ✓ poznať dôkazy zmeny usporiadania kontinentov a oceánov na Zemi v geologickej minulosti, ✓ vysvetliť príčiny pohybu litosferických dosiek, ✓ poznať dôsledky platňovej tektoniky na zmeny povrchu Zeme, ✓ identifikovať miesta zvýšeného rizika výskytu katastrofických prejavov tektonických procesov, ✓ porovnať vplyv vnútorných a vonkajších geologických procesov na formovanie povrchu Zeme, ✓ poznať varovné systémy upozorňujúce na hrozbu živelných pohrôm a katastrofických udalostí.	stavba Zeme litosferické dosky vnútorné a vonkajšie procesy horotvorná činnosť zemetrasenia sopečná činnosť prírodné katastrofy erózia, transport zarovnávanie, akumulácia varovné systémy

Biosféra a pedosféra

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ poznať rozdiely medzi pôdou a rozdrobenou horninou, ✓ zhodnotiť vplyv pôdotvorných činiteľov na vlastnosti pôdy, ✓ zdôvodniť rozšírenie pôd v Európe, ✓ poznať nepriaznivé dôsledky ľudských aktivít na pôdy, ✓ vysvetliť príčiny vzniku bioklimatických pásiem na Zemi, ✓ uviesť príklady najznámejších rastlinných a živočíšnych druhov žijúcich v jednotlivých bioklimatických pásmach Zeme, ✓ rozumieť príčinám a prejavom vertikálnej členitosti biosféry, ✓ opísať najväznejšie ekologické problémy spôsobené činnosťou človeka.	zemina, pôda vlastnosti pôdy pôdne druhy, pôdne typy ohrozenie pôdy ekosystém horizontálne a vertikálne členenie biosféry bioklimatické pásma rastlinstvo a živočíšstvo oceánu vplyv človeka na biosféru

Geografické exkurzie a vychádzky

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ navrhnuť trasu geografickej exkurzie (vychádzky) a naplánovať jej program, ✓ odhadnúť náročnosť prístupu k zaujímavým bodom na turistickej mape (vrcholy, kultúrno-historické a prírodné pamiatky), ✓ pomocou prístroja GPS (mobilu) vyhľadať zaujímavé miesta a určiť ich dostupnosť.	turistické vybavenie, turistická mapa orientácia mapy, kompas členitosť terénu, nadmorská výška, vrcholy s výhľadom turistické značky, smerovník Geocaching, GPS

Regionálna a humánna geografia

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ uviesť a odôvodniť 3 príklady vyčleňovania regiónov Zeme, ✓ vysvetliť príčiny vzniku nových štátov na mape sveta, ✓ zdôvodniť význam a úlohu spolupráce medzi štátmi a regiónmi, ✓ vysvetliť príčiny nerovnomerného rozmiestnenia obyvateľstva v regióne (verzus na Zemi), ✓ poznať hlavné dôvody rozdielov v natalite a mortalite vyspelých a hospodársky najmenej rozvinutých regiónov a štátov na Zemi, ✓ zhodnotiť príčiny migrácie obyvateľstva, ✓ identifikovať na mape najdôležitejšie smery a oblasti migrácie obyvateľstva, ✓ správne interpretovať informácie o vývoji a zložení obyvateľstva prezentované vo forme grafov, tabuliek, vekových pyramíd, diagramov a tematických máp, ✓ z dostupných informačných zdrojov určiť 15 najľudnatejších miest sveta, lokalizovať ich na mape a určiť ich zastúpenie v určitom regióne, ✓ poznať problémy života obyvateľov veľkomiest vo vyspelých a menej rozvinutých krajinách sveta,	regionalizácia, regióny Zeme (svetadiely, kontinenty, kultúrne regióny) politická mapa, štát medzinárodné organizácie a hospodárske združenia NATO, OSN, EÚ rozmiestnenie obyvateľstva pohyb obyvateľstva natalita, mortalita, prirodzený prírastok mechanický pohyb, migrácia štruktúra obyvateľstva vojnové konflikty a spory sídla urbanizácia mestá, veľkomestá hospodárstvo sveta chudoba, nezamestnanosť HDP životná úroveň, kvalita života primárny sektor, sekundárny sektor

✓ porovnať štáty s najväčším a najmenším HDP na obyvateľa a lokalizovať ich na mape, ✓ poznať aktuálne problémy svetového hospodárstva a príčiny zväčšujúcej sa priepasti medzi bohatými a chudobnými, ✓ správne interpretovať štatistické údaje a ekonomické ukazovatele hospodárskej výkonnosti jednotlivých štátov sveta a jej regiónov, ✓ zhodnotiť najdôležitejšie lokalizačné činitele ovplyvňujúce umiestnenie automobilového, chemického, potravinárskeho a textilného priemyselného závodu, ✓ poznať najvýznamnejšie oblasti a centrá cestovného ruchu na jednotlivých svetadieloch a lokalizovať ich na mape, ✓ zoradiť podľa významu jednotlivé typy dopravy a posúdiť ich význam podľa regiónov Zeme, ✓ vysvetliť podstatu zahraničného obchodu a určiť najvýznamnejších importérov a exportérov v regiónoch a na svete, ✓ kategorizovať globálne problémy na Zemi a ich prejavy.	terciárny sektor, kvartérny sektor lokalizačný činiteľ odvetvia priemyslu doprava zahraničný obchod oblasti cestovného ruchu globálne problémy Zeme, otepľovanie, dezertifikácia, svetový oceán, odpadové hospodárstvo, exhaláty, voda, výživa, ozónová diera, odlesňovanie Regióny: Európa, Európska únia, Nemecko, štáty susediace so Slovenskom Rusko Ázia, Čína, India, Japonsko Afrika, Juhoafrická republika, Nigéria Amerika, USA, Brazília Austrália

✓ porovnať jednotlivé svetadiely a ich regióny. <i>V rámci tohto porovnania aplikovať všetky nasledujúce výkony:</i> ✓ zhodnotiť polohu regiónu a identifikovať ho na mape,✓ vyzdvihnúť nosné prírodné danosti regiónu,✓ zhodnotiť súčasnú politickú situáciu v regióne,✓ zaujať stanovisko k aktuálnym ohniskám vojnových konfliktov a náboženských sporov,✓ správne interpretovať štatistické údaje a ekonomické ukazovatele hospodárskej výkonnosti jednotlivých regiónov, štátov,✓ správne interpretovať informácie o vývoji a zložení obyvateľstva regiónu prezentované vo forme grafov, tabuliek, vekových pyramíd, diagramov a tematických máp.	

Slovensko

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak vie/dokáže ✓ zhodnotiť geografické súvislosti vyplývajúce z polohy Slovenska, ✓ poznať hlavné etapy formovania povrchu Slovenska, ✓ uviesť príklady pôsobenia horotvorných procesov prebiehajúcich v geologickej minulosti na území Slovenska a ich dôsledky, ✓ určiť najvýznamnejšie povrchové tvary vznikajúce činnosťou ľadovca, vody a vetra, ✓ charakterizovať najväčšie pohoria, nížiny a kotliny Slovenska a identifikovať ich na mape, ✓ vysvetliť príčiny premenlivosti počasia na Slovensku, ✓ zdôvodniť vznik a rozmiestnenie klimatických oblastí na území Slovenska, ✓ vysvetliť príčiny vzniku rozdielov vo vodnom stave a prietokoch významných slovenských riek počas roka, ✓ identifikovať na mape významné zdroje podzemnej vody a pramene termálnych vôd, ✓ rozlíšiť jazerá a vodné nádrže podľa využitia, ✓ charakterizovať typické rastlinné a živočíšne druhy žijúce v jednotlivých vegetačných stupňoch,	poloha, rozloha a hranice Slovenska pohoria, kotliny, nížiny Karpaty, Panónska panva, Tatry, Nízke Tatry, Slovenské rudohorie, Slovenský kras, Slovenský raj, Pieniny, Muránska planina, Veľká Fatra, Malá Fatra, Biele Karpaty, Nízke Beskydy, Poľana, Štiavnické vrchy, Kremnické vrchy, Malé Karpaty, Tribeč, Slanské vrchy, Vihorlat, Podunajská nížina, Východoslovenská nížina, Záhorská nížina, Podtatranská kotlina, Košická kotlina, Juhoslovenská kotlina, Hornádska kotlina, Zvolenská kotlina, Žilinská kotlina reliéf podnebie, počasie klimatické oblasti (chladná, mierne teplá, teplá) Dunaj, Morava, Váh, Orava, Kysuca, Turiec, Nitra, Hron, Ipeľ, Poprad, Dunajec, Slaná, Hornád, Torysa, Ondava, Laborec, Bodrog režim odtoku rieky jazerá, vodné nádrže Štrbské pleso, Popradské pleso, Morské oko, Vodné dielo Gabčíkovo, Liptovská Mara, Zemplínska Šírava, Oravská priehrada

✓ zosumarizovať príčiny nerovnomerného rozmiestnenia obyvateľov na území Slovenska, ✓ identifikovať významné funkcie najľudnatejších miest Slovenska, ich hospodársku vybavenosť a perspektívy rozvoja, ✓ správne interpretovať informácie o vývoji a zložení obyvateľstva Slovenska, prezentované vo forme grafov, tabuliek, vekových pyramíd, diagramov a tematických máp, ✓ odôvodniť veľké hospodárske zaostávanie Slovenska v minulosti, ✓ poznať príčiny aktuálnych problémov slovenského hospodárstva a dôvody nerovnomerného rozmiestnenia priemyslu na území Slovenska, ✓ správne interpretovať štatistické údaje a ekonomické ukazovatele popisujúce hospodársku výkonnosť Slovenska a jeho regiónov, ✓ analyzovať údaje o nezamestnanosti v jednotlivých regiónoch Slovenska, ✓ odhadnúť vývoj a možné riziká zmien v kľúčových odvetviach priemyslu Slovenska, ✓ porovnať rozvinuté a menej rozvinuté regióny Slovenska, ✓ zhodnotiť potenciál rozvoja najvýznamnejších oblastí cestovného ruchu na Slovensku, ✓ poznať najvýznamnejšie centrá cestovného ruchu.	podzemná voda, minerálne a termálne pramene výškové stupne rastlinstva veľkoplošné chránené územia vývoj osídlenia hustota zaľudnenia prirodzený a mechanický pohyb obyvateľstva zloženie obyvateľstva sídla Bratislava, Košice, Prešov, Nitra, Žilina, Banská Bystrica, Trnava, Martin, Trenčín, Poprad, Prievidza, Michalovce, Komárno, Nové Zámky, Zvolen, Bardejov, Banská Štiavnica, Skalica, Spišská Nová Ves, Levoča, Kremnica, odvetvia priemyselnej výroby (automobilový, hutnícky, chemický, potravinársky) druhy dopravy oblasti cestovného ruchu a ich centrá pamiatky zapísané v Zozname prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO zahraničný obchod